

Đi Tìm Mộ Vua Hàm Nghi

LTS: Nghiên cứu và đánh giá về vai trò của Vua Hàm Nghi trong cuộc đấu tranh của nhân dân ta chống lại thực dân Pháp nửa cuối thế kỷ 19 là công việc của các nhà lịch sử. Trong bài viết dưới đây chúng tôi chỉ ghi nhận lại cuộc hành trình của những người Việt và Pháp đi tìm mộ Vua Hàm Nghi nhằm góp thêm thông tin và tư liệu cho các nhà nghiên cứu văn hoá và lịch sử nước nhà.

Những người mê lịch sử

Theo lời chỉ dẫn của ông Phạm Sanh Châu, Đại sứ Việt Nam tại UNECO, tôi tìm đến quận 18, Paris, gặp ông Trần Long Minh. Ông Minh khoảng 40 tuổi, có nước da và dáng dấp như người Việt Nam, nhưng khuôn mặt lại mang nét của người Châu Âu. Ông tự giới thiệu bố là người Việt, mẹ là người Pháp, sinh ra và lớn lên tại một làng quê vùng Dordogne, miền Trung nước Pháp, nhưng không nói được tiếng Việt. Ông hiện là giám đốc một công ty tư nhân hoạt động trong lĩnh vực truyền thông có tên Cross Roads và Chủ tịch tổ chức Asiophonie, thiết lập quan hệ với các nước nói tiếng Pháp ở châu Á. Ông cho biết Asiophonie đang chuẩn bị cho Festival Pháp ngữ vào cuối năm 2003.

Ông Minh kể, khi còn nhỏ ở Dordogne, trong một lần đi du lịch với cha mẹ ở một địa điểm gần nhà, ông đã nhìn thấy mộ Vua Hàm Nghi. Mà dân địa phương thường gọi là Empereur d'Annam (Hoàng đế nước An Nam). Lớn lên, giống như nhiều thanh niên cùng lứa tuổi, ông Minh thực hiện nghĩa vụ quân sự, đi lính và thuộc biên chế của đoàn quân Lê dương. Ông quen biết Hoàng tử Minh Đức, con Vua Hàm Nghi. "Hoàng tử Minh Đức lớn tuổi hơn tôi rất nhiều. Ông là sĩ quan chuyên nghiệp trong đoàn quân Lê dương, đã từng tốt nghiệp học viện quân sự Saint Cyr nổi tiếng của Pháp", ông Minh nhớ lại. Sau khi Hoàng tử Minh Đức qua đời năm 1990, ông Minh và cậu ruột, ông Bernard Vedry, bắt đầu sưu tập những thông tin, tư liệu về gia đình Vua Hàm Nghi. Ông Minh cho biết: "Cậu tôi là kỹ sư công trình đô thị, nhưng rất mê sử học, đặc biệt là lịch sử Việt Nam. Ông đã nghiên cứu và viết xong cuốn sách về Hoàng Hoa Thám. Tôi giúp cậu xây dựng một trang web về Hoàng Hoa Thám trên mạng Internet và chúng tôi vừa viết xong dự án Lễ tưởng niệm bên mộ Vua Hàm Nghi.

Đi tìm mộ Vua

Tháng 7-2002, Đại sứ VC Phạm Sanh Châu và gia đình là những người Việt Nam đầu tiên tìm đến viếng Vua Hàm Nghi. Theo lời chỉ dẫn của Ông Minh, Đại sứ VC Phạm Sanh Châu và gia đình khởi hành từ Paris từ rất sớm. Họ phải vượt quãng đường hơn 500 km bằng xe hơi. Đến Dordogne, họ hỏi mộ Vua nhưng không ai biết. Bà Nguyễn Thị Tố Quyên, mẹ Ông Châu, cho biết sau hàng giờ lần tìm, không dò ra đường, họ đã tưởng rằng phải trở về Paris. Tiện đường, họ ghé tham quan lâu đài Losse trong vùng. Đó là một lâu đài cổ với khu vườn rộng mênh mông, xây dựng xong vào năm 1576. Không ngờ lâu đài này trước đây thuộc quyền sở hữu của gia đình Vua Hàm Nghi. Vua đã mua lâu đài Losse từ khi còn ở Alger (thủ đô Algérie). Sau khi Vua băng hà, lâu đài thuộc quyền cai quản của người con gái lớn. Khi bà mất, một người thân của bà được thừa kế lâu đài, nhưng ông không có đủ khả năng tài chính để tu bổ, gìn giữ, nên đã bán nó. Những chủ nhân mới của lâu đài bỏ tiền đầu tư, biến nó thành một điểm đầu tư hấp dẫn, thu hút đông đảo du khách tham quan, nhất là vào mùa hè (có bán vé vào cửa).

Tuy nhiên, ngay cả những người chủ lâu đài cũng không biết các hậu duệ của Vua Hàm Nghi bây giờ ra sao. Cuộc hành trình đi tìm mộ Vua của gia đình ông Châu bắt đầu dấy lên hy vọng khi họ lần ra địa chỉ của vợ chồng ông Bernard Vedry. Nhờ hai vợ chồng người Pháp dẫn đường, họ tìm được tới nghĩa trang Thonac, cách Dordogne hơn 70 km. "Đó là một làng nhỏ, chắc chỉ có vài ngàn dân. Đường vào làng rất khó đi, ngoằn ngoèo. Nghĩa trang Thonac nhỏ bé, nằm trên một khoảng đất rộng, xung quanh là rừng. Mộ Vua Hàm Nghi rất đơn sơ, có vẻ thấp

hơn các mộ bên cạnh", bà Quyên vừa nói vừa rút khăn lau nước mắt. "Tôi không ngờ mộ Vua mà lại khiêm nhường như vậy. Không mang theo hương hoa, tôi chỉ còn biết quỳ lạy bên mộ Vua. Bất chợt tôi quay đầu nhìn xung quanh nghĩa trang. Hoa nở khá nhiều cạnh những ngôi mộ khác, chứng tỏ người thân, bạn bè tới viếng người đã khuất thường xuyên. Mộ Vua Hàm Nghi không có hoa, không có bia dựng, chỉ có hàng chữ sơ xài: Hàm Nghi, Hoàng Đế An Nam, sinh năm 1871 tại Huế, mất năm 1944 tại Alger. Tất cả những người đi cùng với chúng tôi không ai cầm được nước mắt".



Những người kể lại

Theo ông Trần Long Minh, Vua Hàm Nghi kết hôn với con gái một gia đình danh gia vọng tộc Pháp và có ba người con, hai gái một trai. Ông mất ở Alger nhưng hài cốt của ông được đưa về quê hương vợ ở làng Thonac. Người con gái đầu của Vua, công chúa Như Mây, là nữ kỹ sư đầu tiên về nông học của Pháp. Khi còn sống, bà tham gia tích cực công tác chính quyền địa phương, là phó thị trưởng Thonac. Công chúa Như Mây không lấy chồng, không có con. Bà mất năm 1999, hưởng thọ 94 tuổi. Người con gái thứ hai là công chúa Như Ý, lấy chồng người Pháp, có ba người con và hiện còn sống. Hoàng Tử Minh Đức mất năm 1990, hưởng thọ 80 tuổi. Người vợ của ông vẫn còn sống và ở tại Paris.

Những người Việt Nam đầu tiên đã đến viếng mộ Vua Hàm Nghi 58 năm sau khi Vua qua đời. Nếu như ông Trần Long Minh không tình cờ nhìn thấy mộ Vua khi còn nhỏ, nếu ông Bernard Vedry không say mê nghiên cứu lịch sử... có thể nhiều người vẫn nghĩ rằng Vua Hàm Nghi đang yên nghỉ tại Alger. Những người con của Vua, sinh ra, lớn lên và mất tại Pháp đã im lặng suốt bấy nhiêu năm trời. Ông Minh nói rằng công chúa Như Ý, hiện đã ngoài 90 tuổi, không có ý định đưa hài cốt Vua cha về Việt Nam. "Ở Pháp ý nguyện của gia đình là quan trọng nhất. Chính quyền chỉ có thể can thiệp khi có sự đồng ý của gia đình", ông Minh nhấn mạnh.

Tuy nhiên, cuộc đời Vua Hàm Nghi gắn với lịch sử Việt Nam và bia mộ của Ông cần được giữ gìn. Nếu để lại Pháp, ít nhất mộ Vua cũng được tu bổ để những người Việt có thể đến thăm viếng. Những con người yêu Việt Nam và nặng lòng với Việt Nam như ông Trần Long Minh, như ông Bernard Vedry chỉ có thể trình dự án của họ lên chính quyền Pháp và đợi trả lời. Khi tôi viết những dòng này, ông Minh đang chuẩn bị trở lại Việt Nam.

Bài của Tác Giả Hải Ly
(Thời báo Kinh Tế Sài Gòn Xuân Quý Mùi)

Nguồn: Thời Báo Kinh Tế

Người gửi: nho que

Người đăng: TVMT

Người sửa: TVMT;

